

ПРОТИДІЯ, ОХОРОНА ТА БЕЗПЕКА В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У господарській діяльності підприємства на нього чинить вплив зовнішнє та внутрішнє середовища. Ці впливи можуть бути як сприятливими, так і негативними, тобто виражатись в негативних явищах. Негативні явища, які впливають на підприємство, спонукають його до певної реакції, яку найкраще охарактеризувати як протидія.

Виходячи з досліджень науковцями терміну протидія - вона асоціюється з такими термінами як перешкоджання, ускладнення та нівелювання (в розумінні зведення нанівець чийхось корисних починань). [1, с. 80-81]. Повне нівелювання означає, що діяльність іншої сторони (у випадку підприємства – нівелювання зовнішнім і внутрішнім середовищем його господарських дій) стає повністю неможливою для здійснення певних дій і відповідно зникають очікувані результати. Часткове нівелювання або ускладнення означає, що дії суб'єкта господарювання не повністю, але в значній мірі стають нездійсненими. У випадку поняття «перешкоджання» - то це означає створення перешкод, тобто свідоме здійснення якихось дій, які знижують рівень очікуваних результатів до гіршого показника.

Залежно від того, в який момент часу виступають негативні явища, протидія проявляється у таких діях:

- запобігання;
- коригування;
- реагування [1, с. 81].

Коригування означає діяльність, яка спрямована на виправлення ситуації, спровокованої минулими подіями (негативними явищами). Тобто це простіше кажучи – виправлення помилок. Реагування – це діяльність, яка спрямована на виправлення існуючого впливу негативної ситуації. Тобто це реакція на існуючі загрози і помилки. Запобігання – це діяльність, яка за своїм змістом є випереджаючою реакцією на певні негативні явища та загрози. Запобігання та реагування об'єднуються в даному випадку дослідником як охорона.

Польський науковець П. Цибала наводить таку класифікацію категорії «протидія»:

- запобігання – це збереження, забезпечення, передавання, уникнення;
- реагування – це ускладнення, нівелювання, блокування, зникнення;
- коригування – це виправлення, відновлення, елімінування та повернення [1, с. 81].

Таким чином, коригування, запобігання та реагування дозволяє сформувані такі властивості підприємства як його потенціал, здатність функціонувати, тривалість функціонування, здатність протистояти загрозам та невразливість до негативних явищ. На основі цих характеристик суб'єкта господарювання, на думку вищевказаного автора, можна сформувані функцію управління безпекою підприємства.

Поняття безпеки автор характеризує як здатність суб'єкта господарювання протидіяти негативним явищам (а саме помилкам та загрозам). Очевидно, що всі дії підприємства тут пов'язані з управлінськими рішеннями, які визначають для нього певні умови та власне відображають його здатність протистояти, тобто здатність до протидії.

Проте негативні явища не є певною властивістю, а швидше, характеристикою того, наскільки їх сприймає як негативні сам суб'єкт господарювання. Тобто трактування негативних явищ – поняття досить суб'єктивне. Адже незаперечним є той факт, що загроза одночасно є шансом та ризиком. Все залежить від того, наскільки суб'єкт господарювання вміє нею скористатись і скористається.

У процесі застосування терміну «безпека» варто відзначити використання тут терміну «захищеність». Якщо в процесі забезпечення безпеки підприємства йдеться про забезпечення,

тобто досягнення певного стану, то категорія захищеності – означає здійснення процесу, який спрямований на вивчення умов, які будуть забезпечувати вищий рівень захищеності підприємства, тобто напрямок застосування цих умов є про-активним. Він стосується менеджменту на стратегічному рівні, тому будемо говорити про категорію «стратегічної захищеності». Вона передбачає не просто здійснення охорони функціонування суб'єкта господарювання (мається на увазі управлінська діяльність стратегічного характеру, а не охорона поточної господарської діяльності), а забезпечення належної реакції на умови господарювання та ті явища, які з плином часом у цій діяльності з'являються і можуть її суттєво змінити.

На рис 1 зображено зв'язок між категоріями «можливість», «шанс» та «ризик».

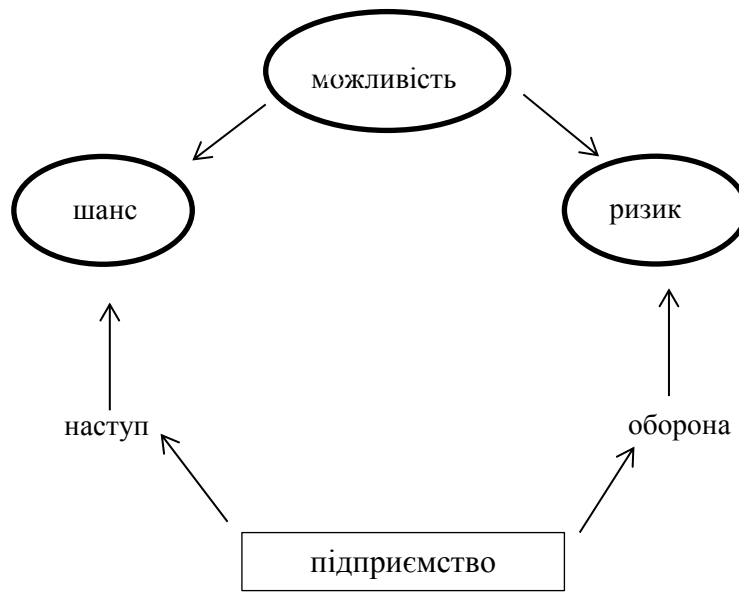

Рис. 1. Поведінка підприємства у випадку реагування на ризик або загрозу

Джерело: власне опрацювання.

Шанси та можливості тут використовуються як тотожні поняття, але треба зауважити, що це не те саме. Можливість можуть забезпечити для нас шанс, якщо вона має позитивний вплив і гарантує позитивний результат (тобто, якщо ця можливість не була втраченою). В свою чергу загрози ведуть до настання ризикової ситуації і виникненню ризику (тат розуміємо його як вплив небезпечної дії, а не розмір негативного результату). Проте, якщо можливість є втраченою, в сенсі позитивного впливу, то вона може перетворитися на загрозу і далі – на ризик для підприємства.

Це означає, що у випадку існування шансу, дії повинні бути наступальними, тобто активними, а у випадку загрози – оборонними, тобто спрямованими на охорону існуючого стану речей. У більшості випадків поняття загрози та ризиків пов'язані з кризовою ситуацією. Проте під кризовою ситуацією швидше треба розуміти такий стан впливу негативних явищ, коли вони вже однозначно трактуються як шкідливі і точно призведуть до негативних результатів. У такій ситуації метою буде знизити рівень негативного впливу або розмір цих негативних результатів. Це вже свідчить про недостатню ефективність стратегічного управління. Якщо говорити про захист підприємства за існуючого (який вже настав) рівня впливу негативного явища, то охорона поточної ситуації – це недопущення зростання рівня впливу цього негативного явища в даних умовах. А стратегічна захищеність дозволяє ще на етапі визначення явища як потенційно негативного, врахувати і мінімізувати його вплив через зміну в сприйнятті цього явища самим підприємством, тобто перетворенням його в потенційну вигоду або усуненням його негативної складової.

P. Cybała. Planowanie scenariuszowe w zarządzaniu bezpieczeństwem strategicznym przedsiębiorstwa. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 2012. – 283.